

Predmet C-450/19

Zahtjev za prethodnu odluku

Datum podnošenja:

13. lipnja 2019.

Sud koji je uputio zahtjev:

Korkein hallinto-oikeus (Finska)

Datum odluke kojom se upućuje zahtjev:

10. lipnja 2019.

Žalitelj:

Kilpailu- ja kuluttajavirasto

PRIVREMENO RJEŠENJE KORKEINA HALLINTO-OIKEUSA

Datum odluke

10. lipnja 2019.

[...] [*omissis*]

Predmet

Zahtjev za prethodnu odluku upućen Sudu Europske unije na temelju članka 267. Ugovora o funkcioniranju Europske unije (UFEU)

Žalitelj

Kilpailu- ja kuluttajavirasto

Pobijana odluka

Markkinaoikeus 30. ožujka 2016. [...] [*omissis*]

Pitanja

1. U predmetu koji se vodi pred Korkeinom hallinto-oikeusom (Vrhovni upravni sud, Finska) treba odlučiti je li Kilpailu- ja kuluttajavirasto (tijelo za zaštitu tržišnog natjecanja i potrošača, Finska, u daljnjem tekstu: nadležno tijelo)

Markkinaoikeusu (Trgovački sud, Finska) pravodobno podnijelo zahtjev za novčanu kaznu. Za odlučivanje o predmetu bitno je uzeti u obzir datum do kojeg se smatra da je konkurent činio jedinstvenu povredu pravila tržišnog natjecanja.

2. Na odlučivanje o trajanju povrede prava tržišnog natjecanja u predmetu koji se vodi pred Korkein om hallinto-oikeusom (Vrhovni upravni sud) utječe nekoliko čimbenika. Nadležno tijelo je tijekom rasprave o predmetu navelo četiri različita datuma do kojih se barem moglo pretpostaviti trajanje povrede prava tržišnog natjecanja. U ovom zahtjevu za prethodnu odluku riječ je o datumu do kojeg se ekonomski učinci i trajanje povrede prava tržišnog natjecanja mogu prihvatiti u situaciji u kojoj je jedna od dviju strana u zabranjenom sporazumu sklopila ugovor o izgradnji sa subjektom koji ne sudjeluje u zabranjenom sporazumu, onako kako je dogovoreno u zabranjenom sporazumu, ako se radovi dovrše oko dvije i pol godine nakon sklapanja ugovora o izgradnji, dok se plaćanja prema tom ugovoru izvršavaju nakon dovršetka radova. Sporni radovi odnose se na dalekovod od 400 kV koji je izgrađen u sjevernoj Finskoj između mjesta Keminmaa i mjesta Petäjäs koski, a za čije je izvođenje na natječaju odabran Eltel Networks Oy koji predstavlja jednu stranu u zabranjenom sporazumu. Prethodno pitanje koje se navodi u nastavku predmeta odnosi se na sustav tržišnog natjecanja u skladu s člankom 101. Ugovora o funkcioniranju Europske unije (UFEU). U zahtjevu za prethodnu odluku [**orig. str. 2.**] ne razmatraju se pitanja izvođenja dokaza koja su inače povezana s ocjenom ugovora s obzirom na pravo tržišnog natjecanja.

Predmet postupka i relevantne činjenice

3. Nadležno tijelo je u zahtjevu za novčanu kaznu koji je 31. listopada 2014. dostavilo Markkinaoikeusu (Trgovački sud) od tog suda zatražilo određivanje pojedinačne i solidarne novčane kazne za Eltel Networks Oy i Eltel Group Oy (u daljnjem tekstu zajedno nazvani i: Eltel) u iznosu od 35 000 000 eura.
4. Prema zahtjevu za novčanu kaznu koji je dostavilo nadležno tijelo, Eltel Networks Oy i Eltel Group Oy povrijedili su odredbe članka 4. Laki kilpailunrajoituksista (480/1992¹, Zakon o ograničavanju tržišnog natjecanja br. 480/1992) i članka 101. UFEU-a sklapanjem sporazuma o cijenama, profitnim maržama i organizaciji planiranja i izvođenja radova na visokonaponskim dalekovodima u Finskoj. Jedinstvena povreda pravila tržišnog natjecanja koju su počinili konkurenti prema navodima iz zahtjeva za novčanu kaznu počinjena je prilikom nekoliko sastanaka predstavnika konkurentskih društava na kojima su se razmatrali te povremeno zajedno pripremali tablični prikazi procjena budućih naloga za izgradnju dalekovoda, njihove cijene, očekivane profitne marže i, u pogledu određenih poslova, pitanje koji će od dvojice konkurenata provoditi projekt izgradnje dalekovoda. Prema navodima iz zahtjeva za novčanu kaznu, ta zabranjena interakcija između konkurenata započela je najkasnije u listopadu 2004. te je bez prekida trajala barem do ožujka 2011. U zahtjevu za novčanu kaznu navodi se da

¹ <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/1992/19920480>

je riječ o zabranjenom sporazumu koji se odnosio na cijelu Finsku, a čija je svrha bila utjecati na trgovinu između država članica Europske unije na način koji se navodi u članku 101. stavku 1. UFEU-a.

5. Empower Oy, jedna od dvije strane zabranjenog sporazuma, dostavio je 31. siječnja 2013. zahtjev za primjenu pokajničkog programa, na temelju kojeg je nadležno tijelo otvorilo istragu o interakciji koja se opisuje u zahtjevu za novčanu kaznu. Nadležno tijelo je navedenom društvu 31. listopada 2014. na temelju zahtjeva odobrilo primjenu pokajničkog programa, čime je društvo oslobođeno svih sankcija.
6. Naručitelji radova na dalekovodima su glavni mrežni operator i regionalni mrežni operatori. Prema zahtjevu za novčanu kaznu, energetska djelatnost u Finskoj predstavlja prirodni monopol s obzirom na to da je izgradnja elektroenergetskih mreža koje se preklapaju ekonomski neodrživa. Najveći naručitelj radova na dalekovodima jest društvo Fingrid Oyj koje je vlasnik glavne mreže za glavni prijenos energije u Finskoj, koje je odgovorno za njezin razvoj i čiji su kupci elektroenergetska poduzeća, proizvođači električne energije, potrošači električne energije i sudionici na tržištu električne energije. Radovi na dalekovodima uključuju planiranje i izgradnju. Ugovori o izgradnji dalekovoda često imaju dugi rok, što je slučaj i u ovom predmetu. **[orig. str. 3.]**
7. *Markkinaoikeus* (Trgovački sud) pobijanom odlukom od 30. ožujka 2016. zbog zastare je odbio zahtjev za novčanu kaznu.
8. Prema odluci *Markkinaoikeusa* (Trgovački sud), novčana kazna na temelju članka 22. Zakona o ograničavanju tržišnog natjecanja (kako je izmijenjen Zakonom br. 318/2004)² ne može se, među ostalim, odrediti zbog povrede odredbi članka 4. tog Zakona ili odredbi članka 101. UFEU-a ako zahtjev *Markkinaoikeusu* (Trgovački sud) nije podnesen u roku od pet godina od datuma na koji je prestalo ograničavanje tržišnog natjecanja ili na koji je nadležno tijelo saznalo za ograničavanje konkurencije. *Markkinaoikeus* (Trgovački sud) smatrao je da se *Eltelu* na temelju navedene odredbe ne može odrediti kazna na temelju zahtjeva za novčanu kaznu od 31. listopada 2014., pod uvjetom da je društvo prestalo s ograničavanjem tržišnog natjecanja do 31. listopada 2009.
9. U svojoj je odluci *Markkinaoikeus* (Trgovački sud) nadalje smatrao da se iz dokaza koje je dostavilo nadležno tijelo ne može zaključiti da je pretpostavljena povreda u bilo kojem pogledu trajala do 31. listopada 2009. ili kasnije. Sud je odbio zahtjev za novčanu kaznu uz obrazloženje da je zahtjev podnesen nakon isteka roka propisanog člankom 22. Zakona o ograničavanju tržišnog natjecanja.
10. Nadležno tijelo podnijelo je *Korkeinu hallinto-oikeusu* (Vrhovni upravni sud) žalbu protiv odluke *Markkinaoikeusa* (Trgovački sud) kojom traži poništenje odluke potonjeg suda i određivanje novčane kazne od 35 000 000 eura društvu

² <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2004/20040318>

Eltel. Nadležno tijelo smatra da je dostavilo dostatan dokaz o nastavku ograničavanja tržišnog natjecanja te da je stoga zahtjev za novčanu kaznu podnesen pravodobno.

11. U pogledu zahtjeva za prethodnu odluku, nadležno tijelo je u svojem pravnom lijeku kao dokaz o nastavku ograničavanja tržišnog natjecanja istaknulo da je društvo Eltel, prije dostavljanja ponuda, sa svojim konkurentom društvom Empower sklopilo dogovor o iznosima ponuda društava na natječaju za dodjelu ugovora za izgradnju dalekovoda Keminmaa-Petäjäskoski od 400 kV i da je zabranjena interakcija u pogledu predmetnog ugovora trajala najmanje do 12. studenoga 2009. Navedeno, zajedno s drugim dokazima koje je to društvo dostavilo, znači da je odluka Markkinaoikeusa (Trgovački sud) da odbaci zahtjev za novčanu kaznu pogrešna.
12. Slijedom toga, Markkinaoikeus (Trgovački sud) u svojoj je pobijanoj odluci činjenice ocijenio na način da, iako je pojedinačno planiranje koje je prethodilo ugovoru o izgradnji Keminmaa-Petäjäskoski obuhvaćalo zabranjeni sporazum, on se, međutim, ne odnosi na naknadni ugovor o izgradnji u pogledu istog projekta izgradnje dalekovoda. Planiranje je završeno u siječnju 2007. [orig. str. 4.]
13. Fingrid Oyj je 16. travnja 2007. subjektima u sektoru uputio poziv na engleskom jeziku za podnošenje ponuda za izgradnju dalekovoda Keminmaa-Petäjäskoski. U skladu s pozivom, ponude s fiksnom cijenom trebalo je podnijeti do 5. lipnja 2007. Rok za dovršetak radova naveden u natječaju bio je 12. studenoga 2009.
14. Društvo Eltel je 4. lipnja 2007. dostavilo ponudu za građevinski projekt. U njoj je navelo da će projekt biti dovršen najkasnije do 12. studenoga 2009. i predan naručitelju.
15. Društvo Eltel je zbog svoje ponude dobilo navedeni natječaj. U skladu s dokumentacijom koja je dostavljena u predmetu, ugovor o izgradnji koji su društva Eltel i Fingrid Oyj sklopili u pogledu spornog građevinskog projekta potpisan je 19. lipnja 2007., radovi su dovršeni 12. studenoga 2009. te je zadnji obrok za radove isplaćen 7. siječnja 2010.
16. U pogledu predmetnog zahtjeva za prethodnu odluku, ispitivanje trajanja ograničavanja tržišnog natjecanja odnosi se na datum do kojeg se može pretpostaviti trajanje ekonomskih učinaka navodnog zabranjenog sporazuma i nezakonito određivanje cijene građevinskog projekta dugog trajanja, kao što je prethodno navedeni građevinski projekt.

Nacionalno zakonodavstvo i relevantna nacionalna sudska praksa

17. U skladu s člankom 1. (a) Zakona o ograničavanju tržišnog natjecanja, kako je izmijenjen Zakonom br. 318/2004³, pod uvjetom da se ograničavanjem tržišnog

³ <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2004/20040318>

natjecanja utječe na trgovinu između država članica Europske zajednice, primjenjuju se odredbe članaka 81. i 82. Ugovora o osnivanju Europske zajednice (UEZ), sada članaka 101. i 102. UFEU-a.

18. U skladu s člankom 4. stavkom 1. Zakona o ograničavanju tržišnog natjecanja, kako je izmijenjen Zakonom br. 318/2004, zabranjeni su sporazumi među poduzetnicima, odluke udruženja poduzetnika i usklađeno djelovanje poduzetnika koji za cilj ili posljedicu imaju znatno sprečavanje, ograničavanje ili narušavanje tržišnog natjecanja. U skladu sa stavkom 2. točkom 1. tog članka, zabranjeni su sporazumi, odluke ili djelovanja kojima se neposredno ili posredno utvrđuju kupovne ili prodajne cijene ili drugi trgovinski uvjeti, odnosno kojima se vrši podjela tržišta ili izvora nabave u skladu s točkom 3. istog stavka.
19. U zakonodavnim materijalima Zakona o ograničavanju tržišnog natjecanja [...] [omissis], u pogledu članka 4. Zakona među ostalim je utvrđeno da se tim člankom obuhvaćaju i zabranjeni sporazumi. [orig. str. 5.]
20. U skladu s člankom 22. Zakona o ograničavanju tržišnog natjecanja, kako je izmijenjen Zakonom br. 318/2004, ne može se, među ostalim, odrediti novčana kazna zbog povrede odredbi članka 4. tog Zakona ili odredbi članka 101. UFEU-a ako zahtjev Markkinaoikeusu (Trgovački sud) nije podnesen u roku od pet godina od datuma na koji je prestalo ograničavanje tržišnog natjecanja ili na koji je nadležno tijelo saznalo za ograničavanje konkurencije. Iz konkretnih obrazloženja vladinog prijedloga Zakona o ograničavanju tržišnog natjecanja koja se odnose na članak 22. [...] [omissis] proizlazi da vrijeme zastare od pet godina treba biti isto kao i vrijeme zastare koje se primjenjuje prema pravu Unije.
21. Korkein hallinto-oikeus (Vrhovni upravni sud) u svojim je odlukama uvrštenima u službenu zbirku odluka (KHO 2009:83 i KHO 2013:8) utvrdio da se može pretpostaviti da se petogodišnji rok zastare koji se predviđa člankom 22. Zakona o ograničavanju tržišnog natjecanja, a koji se primjenjuje na jedinstvenu povredu pravila tržišnog natjecanja počinje teći najranije kada prestane zadnje postupanje povezano s tim jedinstvenim postupkom.
22. Suprotno tomu, nije bilo na Korkeinu hallinto-oikeusu (Vrhovni upravni sud) da odluči o načinu na koji se procjenjuju trajanje i prestanak ograničavanja tržišnog natjecanja u situaciji u kojoj je jedna od strana u zabranjenom sporazumu sklopila ugovor o izgradnji sa subjektom koji ne sudjeluje u zabranjenom sporazumu, onako kako je dogovoreno u zabranjenom sporazumu, ako se radovi dovrše tek godinama nakon sklapanja ugovora o izgradnji, dok se plaćanja prema tom ugovoru izvršavaju nakon dovršetka radova.

Relevantne odredbe prava Unije

23. Člankom 101. stavkom 1. UFEU-a predviđeno je da je kao nespojivo s unutarnjim tržištem zabranjeno sljedeće: svi sporazumi među poduzetnicima, odluke udruženja poduzetnika i usklađeno djelovanje poduzetnika koji bi mogli utjecati

na trgovinu među državama članicama i koji imaju za cilj ili posljedicu sprečavanje, ograničivanje ili narušavanje tržišnog natjecanja na unutarnjem tržištu. To su posebno sporazumi, odluke i djelovanja kojima se u skladu s točkom (a) neposredno ili posredno utvrđuju kupovne ili prodajne cijene ili drugi trgovinski uvjeti ili se, u skladu s točkom (c), vrši podjela tržišta ili izvori nabave.

24. Iz članka 25. stavka 1. točke (b) Uredbe Vijeća (EZ) br. 1/2003 od 16. prosinca 2002. o provedbi pravila o tržišnom natjecanju koja su propisana člancima 81. i 82. Ugovora (SL 2003., L 1, str. 1.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 8., svezak 1., str. 165. i ispravak SL 2016., L 173, str. 108.) proizlazi da je zastara za izricanje novčanih kazni za povredu prava tržišnog natjecanja na način koji se ovdje pretpostavlja pet godina. U stavku 2. tog članka propisano je da zastara počinje teći od dana počinjenja povrede propisa. No, u slučaju kontinuirane ili ponavljane povrede vrijeme zastare računa se od dana kada je prestala povreda propisa. **[orig. str. 6.]**
25. U sudskoj praksi Suda, već se u predmetu C-51/75, *EMI Records*, ECLI:EU:C:1976:85 u pogledu trajanja povrede smatralo dostatnim da u slučaju kada su zabranjeni sporazumi prestali, nakon formalnog prestanka i dalje postoje učinci tih zabranjenih sporazuma. U skladu s tom presudom, smatra se da zabranjeni sporazum između poduzetnika i dalje ima učinak samo ako postupanje strana upućuje na to da obilježja usklađivanja i koordinacije koja su tipična za zabranjene sporazume i dalje postoje i da imaju isti učinak kao i zabranjeni sporazum (t. 30. i 31. presude).
26. U svojoj presudi u predmetu C-70/12 P, *Quinn Barlo i dr./Komisija*, ECLI:EU:C:2013:351, Sud je utvrdio da su, prema ustaljenoj sudskoj praksi u pogledu trajanja povrede, u skladu sa sustavom tržišnog natjecanja koji se navodi u člancima 101. i 102. UFEU-a ipak važniji ekonomski učinci ugovorâ ili usporedivi različiti oblici interakcije ili usklađivanja od njihovih pravnih oblika. Kada je riječ o zabranjenim sporazumima poduzeća koji su istekli, za primjenu članka 101. UFEU-a dostatno je da i dalje postoje učinci zabranjenih sporazuma nakon njihova formalnog isteka. Trajanje povrede stoga se može odrediti u odnosu na razdoblje u kojem su poduzetnici koji su počinili povredu postupali na način koji je zabranjen tim člankom. Iz toga se na primjer može zaključiti da se povreda nastavila tijekom cijelog razdoblja u kojem su bile na snazi nezakonite cijene (t. 40 presude u kojoj se također upućuje na prethodno navedenu presudu u predmetu *EMI Records* i presudu u predmetu C-243/83, *Binon*, ECLI:EU:C:1985:284).
27. Osim toga, trajanje povrede također je obuhvaćeno sudskom praksom Općeg suda (vidjeti osobito presude u spojenim predmetima T-147/09 i T-148/09, *Trelleborg Industrie/Komisija*, ECLI:EU:T:2013:259, t. 68., i u predmetu T-449/14, *Nexans France i Nexans/Komisija*, ECLI:EU:T:2018:456, t. 129.).

Sažetak glavnih argumenata stranaka

28. Nadležno tijelo, koje je podnijelo žalbu Korkeinu hallinto-oikeusu (Vrhovni upravni sud), tvrdi da je Markkinaoikeus (Trgovački sud) primio njegov zahtjev za novčanu kaznu od 31. listopada 2014. u propisanom roku od pet godina. Nadležno tijelo svoje je stajalište obrazložilo činjenicom da je do 7. siječnja 2010. [orig. str. 7.], kada je društvo Fingrid Oyj platilo posljednji obrok za radove, spomenuti ugovor o izgradnji koji se odnosio na projekt Keminmaa-Petäjaskoski bio na snazi te da je primijenjena nezakonita cijena. Alternativno, ograničavanje tržišnog natjecanja prestalo je ranije, 12. studenoga 2009., kada su radovi dovršeni. Prema navodima nadležnog tijela, zabranjeni sporazum je do navedenih datuma imao ekonomske učinke na tržište na koje se upućuje u sudskoj praksi Suda te je društvo Fingrid Oyj kao kupac pretrpjelo štetu zbog cijene određene zabranjenim sporazumom koju je to društvo platilo.
29. Nadležno tijelo usto tvrdi da su učinci ugovora sa stranom u zabranjenom sporazumu kojoj je dodijeljen ugovor, za subjekt koji plaća cijenu utvrđenu zabranjenim sporazumom vrlo konkretni i dugotrajni jer se plaćanja izvršavaju tijekom više godina u skladu s napretkom projekta. Svake godine u kojoj je kupac izvršio djelomična plaćanja za građevinski projekt dogovoren u zabranjenom sporazumu štetni učinci ugovora za predmetnu godinu neposredno su se odrazili na rashode djelatnosti kupca koji je klijent poduzeća koje sudjeluje u zabranjenom sporazumu, a time i na gospodarski rezultat te na djelatnost poduzeća u vlasništvu klijenta na tržištu. Budući da je društvo Fingrid Oyj, prema tvrdnjama nadležnog tijela, platilo previsoku cijenu za radove, povećani troškovi utjecali su na cijene za kupce mrežnog operatora, odnosno na cijene koje plaćaju potrošači električne energije za prijenos električne energije.
30. Iz stajališta nadležnog tijela već prema tom obrazloženju proizlazi da je to tijelo podnijelo zahtjev za novčanu kaznu u roku od pet godina.
31. Društvo Eltel je argumentima koje je iznijelo u vezi s ocjenom dokaza osporavalo da su društva Eltel i Empower postigla dogovor u pogledu građevinskog projekta Keminmaa-Petäjaskoski. Društvo Eltel usto je istaknulo da trajanje povrede prava tržišnog natjecanja treba procijeniti u odnosu na razdoblje u kojem su poduzetnici koji su počinili povredu postupali na zabranjen način. Slijedom toga, može se pretpostaviti da zastara za radove koji su predmet natječaja počinje od datuma dostave ponude. Društvo Eltel je svoju ponudu za predmetni ugovor o izgradnji dostavilo 4. lipnja 2007.
32. Društvo Eltel navodi da zastara počinje u slučajevima kada se o cijeni još uvijek može pregovarati nakon što je ponuda dostavljena ili, alternativno, kada se sklopi konačni ugovor za predmetni projekt. U ovom predmetu, društva Fingrid Oyj i Eltel potpisala su 19. lipnja 2007. ugovor o izvođenju radova. Društvo Eltel navodi da cijena koja je ponuđena ili ugovorena nakon dostave ponude ili najkasnije nakon potpisivanja ugovora nema utjecaja na tržište, čak i ako bi se predmetni projekt nastavio ili bi se za njega izvršavala djelomična plaćanja u

narednim godinama. Prema društvu Eltel, **[orig. str. 8.]** pitanje u pogledu vremenskog rasporeda u kojem se odvijaju radovi ili kada je plaćanje izvršeno ne utječe na tržišno natjecanje jer se dogovorena cijena više ne mijenja tijekom tih događaja. Drukčije tumačenje dovelo bi do slučajnih i nepredvidivih rezultata koji ne ovise o ograničavanju tržišnog natjecanja, što bi bilo u suprotnosti s načelom pravne sigurnosti.

33. Prihvaćanje stajališta društva Eltel značilo bi da je nadležno tijelo zahtjev za novčanu kaznu podnijelo tek nakon isteka propisanog roka, pod uvjetom da se okolnosti koje se osim toga navode u zahtjevu za novčanu kaznu ne pojave kasnije u pogledu odluke u predmetu.

Nužnost zahtjeva za prethodnu odluku

34. Korkeinu hallinto-oikeusu (Vrhovni upravni sud) nije poznato da u sudskoj praksi Suda u pogledu utvrđivanja gospodarskih učinaka povrede prava tržišnog natjecanja u smislu članka 101. UFEU-a, a time i njezina trajanja postoji stajalište što se tiče situacije u kojoj je jedna od strana u zabranjenom sporazumu sklopila ugovor o izgradnji sa subjektom koji ne sudjeluje u zabranjenom sporazumu, onako kako je dogovoreno u zabranjenom sporazumu, ako se radovi dovrše više godina nakon sklapanja ugovora o izgradnji, dok se plaćanja prema tom ugovoru izvršavaju nakon dovršetka radova. Korkein hallinto-oikeus (Vrhovni upravni sud) smatra da je potrebno razmotriti može li se očekivati da će se povreda prava tržišnog natjecanja nastaviti do datuma na koji su obveze plaćanja prema ugovoru za radove koji su obuhvaćeni zabranjenim sporazumom u potpunosti podmiriti ili projekt završiti, što je u skladu s mišljenjem nadležnog tijela, ili valja smatrati da je povreda prestala i da je zastara počela teći kada je ponuda za radove dostavljena ili ugovor o radovima potpisan, što je u skladu s mišljenjem društva Eltel.
35. Čini se da sudska praksa Suda nije sasvim jasna što se tiče ocjene ovog predmeta s obzirom na to središnje pitanje za koje se traži tumačenje. Razmatranja Suda u prethodno navedenoj točki 40. presude *Quinn Barlo*, sama po sebi, kako se čini na temelju teksta, govore u korist toga da gospodarski učinci ograničavanja tržišnog natjecanja mogu trajati, na primjer, tijekom cijelog razdoblja u kojem su na snazi bile nezakonite cijene. Međutim, ograničavanje tržišnog natjecanja u kojem je riječ u toj presudi razlikuje se od ograničavanja tržišnog natjecanja u ovom predmetu te iz presude nije jasno jesu li za procjenu trajanja povrede prava tržišnog natjecanja i zastare zahtjeva za novčanu kaznu bitni dovršenje radova u skladu s ugovorom, i okolnost u pogledu razdoblja tijekom kojeg su stranke ugovora o izgradnji primale plaćanja radova u skladu sa zabranjenim sporazumom. **[orig. str. 9.]**
36. Iz sudske prakse Suda proizlazi da su pri procjeni trajanja povrede tržišnog natjecanja od iznimne važnosti gospodarski učinci postupanja protivnog pravilima tržišnog natjecanja, a ne njegov pravni oblik. Gospodarski učinci ograničavanja tržišnog natjecanja protivno članku 101. UFEU-a, prema sudskoj praksi, mogu i

dalje nastaviti postojati čak i ako je složena povreda prava tržišnog natjecanja, koja se može smatrati jedinstvenim postupanjem u odnosu između konkurenata, formalno već prestala. Korkein hallinto-oikeus (Vrhovni upravni sud) smatra da to upućuje na zaključak da povreda prava tržišnog natjecanja u obliku zabranjenog sporazuma uvijek traje do trenutka do kojeg ugovorna strana oštećena zabranjenim sporazumom u potpunosti plati protupravnu cijenu koja je dogovorena zabranjenim sporazumom jer građevinski projekt u pogledu cijene dogovorene zabranjenim sporazumom ima gospodarski učinak na djelatnost ugovorne strane tijekom tog razdoblja.

37. S druge strane, također se može smatrati da sudska praksa posredno ide u prilog stajalištu koje je iznijelo društvo Eltel, prema čijim se tvrdnjama primjenjuju cijene ili traju njihovi učinci na tržišno natjecanje u pogledu radova koji su predmet natječaja do dostavljanja ponude ili zaključenja konačnog ugovora. Nakon tog trenutka, cijena ponude ili ugovora nema učinka na tržište, čak i ako je sam projekt još uvijek u tijeku.
38. Ovaj predmet odnosi se na gospodarske učinke i trajanje pretpostavljene povrede prava tržišnog natjecanja. Nije riječ o predmetu za nadoknadu štete u pogledu kojeg se početkom zastare prema nacionalnoj sudskoj praksi (KKO 2016:11) smatra trenutak sklapanja ugovora, a ne trenutak plaćanja ugovorene cijene.
39. Budući da, prema saznanju Korkeina hallinto-oikeusa (Vrhovni upravni sud), u sudskoj praksi Suda ne postoje presude u kojima se navodi postojanje zastare povrede prava tržišnog natjecanja u pogledu navodnog zabranjenog sporazuma, koji se, kao u ovom predmetu, temelji na zabranjenoj suradnji u pripremi ponude, potrebno je uputiti Sudu zahtjev za prethodnu odluku. Iako se prilikom sveobuhvatnog ispitivanja trajanja predmetnog ograničenja tržišnog natjecanja uzimaju u obzir i druge okolnosti osim onih koje su navedene u ovom zahtjevu za prethodnu odluku, mišljenje Suda o pitanju za koje se traži tumačenja od ključne je važnosti za pravnu ocjenu trajanja i gospodarskih učinaka ograničavanja tržišnog natjecanja, a time i na odluku o tome je li nadležno tijelo zahtjev za novčanu kaznu podnijelo u za to propisanom roku.

[...] [omissis] [orig. str. 10.]

Prethodno pitanje

Korkein hallinto-oikeus (Vrhovni upravni sud, Finska) odlučio je prekinuti postupak i u skladu s člankom 267. UFEU-a postaviti Sudu sljedeće prethodno pitanje:

Može li se sustav u skladu s člankom 101. UFEU-a koji se odnosi na tržišno natjecanje tumačiti na način da, u situaciji u kojoj je jedna od strana u zabranjenom sporazumu sklopila ugovor o izgradnji, kako je dogovoren tim zabranjenim sporazumom, sa subjektom koji ne sudjeluje u zabranjenom sporazumu, povreda prava tržišnog natjecanja zbog gospodarskog učinka koji iz

toga proizlazi traje cijelo razdoblje tijekom kojeg se izvršavaju ugovorne obveze u skladu s ugovorom ili se izvršavaju plaćanja ugovornim stranama za radove, odnosno do trenutka plaćanja zadnjeg obroka za radove ili barem do trenutka dovršetka predmetnih radova;

ili se treba pretpostaviti da povreda prava tržišnog natjecanja traje samo do trenutka u kojem je poduzeće odgovorno za povredu dostavilo ponudu ili je sklopilo ugovor o izvođenju radova?

Nakon primitka prethodne odluke Suda o navedenom pitanju, Korkein hallinto-oikeus (Vrhovni upravni sud) donijet će konačnu odluku u predmetu.

[...] [omissis] **[orig. str. 11.]** [omissis]